

nieuwe boeken, rapporten, verslagen e.d.

Adresboek voor biologen 1991

Het adresboek voor biologen 1991 bevat een geheel hernieuwde versie van het biologenadresdeel. Het aantal opgenomen woon- en werkadressen van biologen in deze adreslijst bedraagt bijna 6.000 adressen.

Bovendien zijn opgenomen verenigingen en organisaties van biologen (waaronder Nederlandse wetenschappelijke biologische, chemische en medische verenigingen, Europese biologische verenigingen, onderzoekinstellingen, sectorraden en andere centrale raden, beroepsverenigingen en belangenorganisatie, landelijke organisaties, zoals stichtingen en actiegroepen, internationale organisaties, tijdschriften op biologisch gebied), onderwijs aan en buiten de universiteit (vakgroepen van universiteiten en hogescholen, buiten-universitaire instituten, instellingen voor hoger beroeps onderwijs, post academisch onderwijs (PAO), organisatie met betrekking tot secundair onderwijs, schoolbiologen), instellingen van de overheid, zoals ministeries, ministeriële diensten en instanties, provinciale instanties, wetenschappelijke instituten van politieke partijen, natuurhistorische musea, plantentuinen, dierentuinen en bezoekerscentra. Het adresboek bevat een informatie die men elders tevergeefs zal kunnen vinden.

Samenstellers C.M. Karssen & C.R.M. Koopman: Adresboek voor Biologen 1991 - adressen en informatie. 381 bladzijden (1991). Uitg. Nederlands Instituut van Biologen (NIBI), Gebouw Payenborch, Oudegracht 320, 3511 PL Utrecht, 030-392 379 (maandag tot en met donderdag 9.00 - 14.00 uur). Prijs f 50,-. Te bestellen door overmaking op postgiro 3 733 955 ten name van bovenstaand adres, onder vermelding van 'Adresboek voor Biologen 1991'. NIBI-leden betalen f 15,- en nieuwe leden ontvangen het gratis.

Uilen de duinen

Dit boek houdt veel meer in dan dat men zo op het eerste gezicht zou denken. Het is een verslag van een populatie stootvogels, die in de loop van dertig jaar aan voortdurende veranderingen onderhevig is geweest. De auteurs trachten deze veranderingen in verband te brengen met veranderingen in het landschap of met andere gebeurtenissen. De ontwikkelingen van de vegetatie en de komst van nieuwe predatoren zijn vaak langzaam verloopende processen. In de Amsterdamse Waterleidingduinen is het hardnekkig observeren echter lonend geweest en veel veranderingen in de uilenstand konden worden verklaard. De prooidieren worden in een heel hoofdstuk uitgebreid behandeld, waarna hoofdstukken volgen over Ransuil, Bosuil, Steenuil en Velduil met informatie over verspreiding, woongebied, dichtheden, jachtmethode en jachtgebied, voedsel, gedrag, winterroestslaapplaatsen, balts, aankomst, nestplaatskeuze, legselgrootte, broedresultaten, mortaliteit en trek. Veel meet- en telresultaten worden gepresenteerd. Ook de overige stootvogelsoorten die in de duinen broeden, wor-

den behandeld. Daarna bewegen de auteurs zich meer op het speculatieve pad. De laatste hoofdstukken bevatten een duidelijke wens. In een zo dynamisch landschap als de duinen verandert namelijk het aanbod van nestgelegenheid en voedsel voortdurend. Concurrentie tussen verschillende soorten is dus niet ondenkbaar. In de toekomst is het de bedoeling een aantal factoren beter te bepalen. Momenteel vindt een onderzoek plaats naar de landschapssuccessie door, op basis van een serie luchtfoto's, de veranderingen in vegetatiestructuren in de laatste eeuw te kunnen karteren. Deze landschapontwikkeling zal kunnen worden vergeleken met broedvogeltellingen, die plaatselijk ook over circa twintig jaar bekend zijn. De aantallen Konijnen worden sinds 1985 geschat volgens een gestandaardiseerde telmethode. Bovendien kan met ruimtelijke variatie in de toekomst rekening worden gehouden. Aanpak en verwerking van de gegevens kunnen ook voor andere delen van ons land van praktisch nut zijn.

F.J. Koning & G. Baeyens: Uilen in de duinen. 118 bladzijden, 29 tabellen, 49 figuren (1990). Uitg. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht in samenwerking met Gemeentewaterleidingen Amsterdam. Nummer 52 van de Natuurhistorische Bibliotheek van de KNNV. Prijs f33,- & f3,50 verzendkosten. Het boek kan worden besteld door overmaking op giro 13 028 ten name van St. Uitgeverij KNNV, Isidorusweg 21, 5624 KD Eindhoven, onder vermelding van 'NB 52'. De uitgave is ook verkrijgbaar bij de verkooppunten van de KNNV, inlichtingen hierover bij redactiemedewerker Paul Kemmeren, 030 - 314 797.

Kaalkopibissen aan de Eufraat

Nauwelijks opgemerkt stierf in 1990 de Kaalkopibis in Turkije uit. De auteur bestudeerde vanaf 1969 de Kaalkopibis en wel speciaal de steeds kleiner wordende kolonie tegen de kalkrotsen langs de Eufraat bij Birecik in Oost-Turkije. Van midden februari tot begin juli brachten ze daar sinds mensenheugenis hun jongen groot, aan de Turks-Syrische grens. De inwoners van het stadje Birecik beschermden en vereerden de 'kalaynak', zoals ze 'hun' Kaalkopibissen noemden. Het gebruik van pesticiden (zoals Vitan en Diptorex dat men tegen sprinkhanen gebruikt) zorgde voor een onontkoombare teruggang van de broedkolonie. De auteur beschrijft zijn belevenissen bij verscheidene langdurige bezoeken aan de kolonie. Behalve interessante landschapsbeschrijvingen gaat hij ook dieper in op de vogelwereld in dit deel van Turkije. Deze oostelijke vorm van de Kaalkopibis trekt na de broedtijd zo'n 2.600 km naar het zuidwesten, naar Jemen, Ethiopië en Eritrea. De Kaalkopibissen hebben zich vaak dicht bij de mensen gevestigd, omdat daar gewoonlijk hun beste voedselgebieden zijn te vinden. Zij golden als een heilige vogel. Ook de onrust in de Arabische wereld, waar nog veel vogeljacht wordt bedreven, werd de Kaalkopibis noodlottig. Vroeger kwam de Kaalkopibis ook in Europa voor. Gessner

(1555) schrijft daar onder meer over. Ze kwamen tot in het begin van de 17de eeuw in Europa voor. Ze broedden aan de Donau in Oostenrijk, maar ook in Zwitserland en Hongarije. Een goed voorbeeld waarbij een vogelsoort de jacht die telkens weer op hen gehouden werd, niet kon overleven. Nu zal de Kleinaziatische Kaalkopibis spoedig overal zijn verdwenen. De populatie in Noordwest-Afrika, alhoewel ook sterk bedreigd, heeft zich tot nu toe beter in stand kunnen houden. De grootste populatie moeten wij zoeken in Marokko en ook in Oost-Algerije komen ze nog voor. In het vlot te lezen boekje lezen wij ook over de Syrische Bonte Specht, Rotsmus, Gestreepte Dwergooruil, Rotskruiper, Aziatische Steenpatrijs, Perzische Zandpatrijs, Zwartbuikzandhoen, Woestijneeuwerik, Bonte Ijsvogel, Oehoe, Moabmus, Rotsduif en Palmduif. Zo'n veertig kilometer ten noorden Birecik ligt Halfeti waar onder meer voorkomen Geelkeelrotsmus, Roodstuitzwaluw, Slangenarend, Steenarend, Vale Gier, Blonde Tapuit, Smyrna Gors, Aziatische Rotsklever, Vale Woestijnvink, Blauwe Rotslijster en nog vele andere soorten.

Heinz Peter: Waldrappdämmerung am Euphrat. 106 bladzijden, 15 zwartwit foto's (1990). Uitg. Max Kasparék Verlag, Bleichstrasse 1, D-6900 Heidelberg, Duitsland. Prijs DM 19,80.

51 Goede Manieren om het milieu te redden

De titel van deze publikatie geeft het al aan. 51 Manieren en een reeks van bekende en onbekende tips die kunnen bijdragen tot minder milieuvervuiling gedrag. Het boekje is luchtig geschreven met een opvallend positieve benadering voor onze omgeving. In de inleidende hoofdstukken gaan de auteurs in op het belang van een gezond milieu voor ons allemaal. In kader-tjes gevatte doordenkertjes ondersteunen de beschreven noodzaak voor milieuzorg. Het grappig geïllustreerde werkje is uitgevoerd als cadeauboekje. Verenigingen, instellingen en dergelijke die vanwege educatieve overwegingen grotere hoeveelheden wensen af te nemen kunnen bij de uitgever tegen een vriendenprijs (speciaal tarief) terecht.

Dijkhuizen, S., P. Maréchal & H. Lommers: 51 Goede Manieren om het milieu te redden (1991). Tekeningen Ellen van Kasteren. 80 bladzijden inclusief een uitvoerige adreslijst. Uitg. Reaal Uitgevers bv., postbus 376, 2160 AJ Lisse, 02521 - 19660. ISBN 90 5266 0433 NUGI 825. Prijs f 8,70.

Handleiding handhaving milieurecht

Dit zakboekje beoogt een kort overzicht van een aantal relevante wetten en regelingen op het terrein van het milieurecht. Daarbij is niet gestreefd naar volledigheid. De wens om ten behoeve van hen die in de dagelijkse praktijk een handzaam overzicht van de meest voorkomende wetten en enige achtergrondinformatie (waarbij vele adressen) nodig hebben, heeft bij de samenstelling van dit boekje centraal gestaan. Bewust is afgezien van behandeling van de zogenaamde 'groene wetten', zoals de Natuurbe-

schermingswet, Boswet, Vogelwet, Jachtwet en dergelijke. Na algemene hoofdstukken over handhaving van het milieurecht, de handhavingsmiddelen en de bevoegdheden van toezichthouders en opsporingsambtenaren volgt een overzicht van een aantal belangrijke wettelijke regelingen op milieugebied. Dit werkje is vooral geschreven door degenen die zich in de praktijk bezighouden met de handhaving van de milieuwetgeving. Bij de behandeling van de verschillende milieuwetten is getracht zo veel mogelijk de handhavingsaspecten te belichten en waar nodig praktische tips te geven. De politiefunctie wordt daarbij een handvat geboden bij de uitvoering van de politiemilieutaak.

P. Verfaillie: Handleiding handhaving milieurecht. Inleiding voor de handhaving van de milieuhygiënewetgeving in de politiek. 114 bladzijden. Met voorwoord van de minister van Justitie mr. E.M.H. Hirsch Ballin (1991). Uit. BV. Uitgeverij J.B. van den Brink & Co., postbus 14, 7240 BA Lochem, 05730 - 53 651. ISBN 90-6145-0683. Prijs f 24,75.

Ecologie, een economische werkelijkheid

In dit beknopte boekwerkje legt de auteur, Pierre Maréchal, uit dat er in principe geen verschil is tussen de inzichten van echte economen en ecologen als het over natuur- en milieubescherming gaat. In beide vakgebieden worden door de deskundigen andere woorden en uitdrukkingen gebruikt terwijl zij eigenlijk hetzelfde bedoelen. De tegenstellingen zijn vaak slechts schijn en worden in de hand gewerkt door onduidelijkheden. Onzuivere zienswijzen worden niet zelden van buitenaf in het leven geroepen. In zeven hoofdstukken wordt de problematiek helder uiteengezet. De schrijver verwijst vaak naar voorbeelden uit het verre verleden om daarmee aan te tonen dat veel van onze hedendaagse problemen met het milieu en de natuur niet nieuw zijn. Het boekje is dan ook een pleidooi voor het terugbrengen van het realisme binnen de brede beweging van natuurbeschermers. Op ondubbelzinnige wijze maakt de schrijver duidelijk dat een groot deel van onze problemen samenhangt met de voortdurende verkeerde belangenkeuze door de overheid (politiek). Opvallend is de suggestie van Maréchal dat een groot deel van onze problemen in de agricultuur, met name die van de bovenmatige veehouderij, is op te lossen door op een andere manier te voorzien in de eiwitbehoefte. Hij stelt voor om de mogelijkheid tot het op industriële wijze massaal kweken van insecten aan te pakken. Een belangrijk deel van de behoefte aan industriële eiwitten kan hierdoor worden gedekt. Voor veel landen in de Derde Wereld kan het eveneens een oplossing van de voedingsproblemen zijn. De illustraties zijn van Maarten Smit en Petra Kappers. Sommige van de pakkende tekeningen zijn helaas wat donker afgebeeld.

Maréchal, P.: Ecologie een economische werkelijkheid. Zes tekeningen van Petra Kappers en Maarten Smit (1991). 93 bladzijden inclusief een literatuurverwijzing. Uitg. Reaal Uitgevers bv., postbus 376, 2160 AJ Lisse, 02521 - 19660. ISBN 90 5266 039 5 NUGI 825. Prijs f 24,50.

101 Vragen over trekvogels

De toenemende belangstelling voor het fenomeen trekvogels en de trek zelf is een verheugend feit.

Jaarlijks bereiken de auteurs dan ook tal van brieven en telefoontjes met vragen hierover. In dit boekje hebben Pierre Maréchal en Jaap Taapken met behulp van 101 vragen en uitvoerige antwoorden de meest voorkomende vragen op dit gebied behandeld. In tien hoofdstukken komen zaken aan de orde zoals de afstamming van vogels, hoe vogels vliegen, de trek en de ontwikkelingsgeschiedenis van de aarde, het trekvogelonderzoek, de verschillende vormen van de vogel trek, de gevaren waar de vogels gedurende hun trektocht mee te maken krijgen, het belang van de mens bij het behoud van de vogel trek en natuurlijk over de bescherming van deze vogels. Via een uitgebreid trefwoordenregister kan een en ander gemakkelijk worden opgezocht. Op deze wijze kunnen zelfs geroutineerde vogelaars hiervan nut hebben. Bijvoorbeeld bij het vinden van de juiste interpretatie van een type trek. Verder bevindt zich in het boekje een lijst met daarop de namen van een aantal belangrijke pioniers op vogel trekgebied en wat zij hebben gedaan. In het rijk met tekeningen van Maarten Smit geïllustreerde boekje bevindt zich bovendien een opgave van de belangrijkste vogelbeschermingsadressen in Nederland en België. De beide auteurs wijzen bovendien op het belang van natuurbescherming in ontwikkelingslanden als het gaat om het behoud van 'onze' trekvogels. Het boekje is bedoeld voor mensen die wat meer over vogels en de vogel trek willen weten, als handleiding bij vogel cursussen, als handleiding voor natuurgidsen, als naslagwerkje voor schoolprojecten (scripties) en voor geïnteresseerde vogelaars. 101 Vragen over trekvogels is vanaf september aanstaande in de reguliere boekhandel verkrijgbaar.

Pierre Maréchal & Jaap Taapken: 101 Vragen over trekvogels. 100 bladzijden, geïllustreerd met tekeningen van Maarten Smit, trefwoordenregister (1991). Uitgave: Reaal Uitgevers (Ecoboek), postbus 376, 2160 AJ Lisse. ISBN 90 5266 048 4 NUGI 825. Prijs f 14,90.

Ringwerk in Nederland: analyse en beleid

De laatste jaren is de werkdruk op de Nederlandse Ringcentrale door het aantal te verwerken terugmeldingen sterk toegenomen. Met hulp van vrijwilligers is jarenlang belangrijke informatie verzameld over trekroutes, levensverwachting en doodsoorzaken van in het wild levende vogels. Er heeft zich een verschuiving van onderzoek naar trek en levensverwachting voorgedaan naar populatiebiologie en het gebruik van nieuwe statistische methoden.

De ringers hebben de kosten van de ringen, vangmaterialen en reiskosten altijd zelf moeten bekostigen. Mede op advies van het Ringerscomité en de Adviesraad voor Ringwerk is besloten tot het opstellen van een beleidsplan.

Dit beleidsplan is opgenomen in een rapport dat voor het Instituut voor Oecologisch Onderzoek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van

Wetenschappen, waaronder de Nederlandse Ringcentrale valt, het uitgangspunt voor het toekomstig beleid aangeeft.

De dienstverlening van de Nederlandse Ringcentrale, die kan bestaan uit bijdragen aan het ringwerk of het verstrekken van gegevens uit de databank, is anders ingericht dan voorheen. In dit nieuwe beleidsplan wordt daarover de nodige informatie verstrekt.

Deel 1 van het boekwerkje bestaat uit een analyse (7 hoofdstukken), deel 2 betreft het beleidsplan dat in 16 hoofdstukken wordt uiteengezet. Het eerste deel begint met de geschiedenis van de ringcentrale in Nederland, die helaas slechts summier de feiten aangeeft en welke ter introductie best wat uitvoeriger had mogen zijn.

De titel van het rapport is 'in volle vlucht het ringwerk in Nederland; analyse en beleid'. De auteurs van de analyse zijn: J.W.C. Vermeulen, J. van der Coelen, R.D. Wasenaar & P.J. Drent met een bijlage over het vergunningbeleid van A.J. Binsbergen. Het beleidsplan werd samengesteld door P.J. Drent. ISBN 90-6984-052-9, 87 bladzijden (z.j.). Uitgave van de Nederlandse Ringcentrale van het Instituut voor Oecologisch Onderzoek, Boterhoeksestraat 22, 6666 GA Heteren, 08306-91 234.

Door het vertrek van Piet Drent zal de uitvoering van bovenvermeld Beleidsplan vertraging ondergaan. Op die punten waar het plan reeds in werking is (tarieven professioneel gebruik van de Ringcentrale bijvoorbeeld) zal de uitvoering blijven gehandhaafd.

Vooraf voor de vrijwillige medewerkers is het belangrijk dat van een voortvarende aanpak met betrekking tot het starten van centraal gecoördineerde projecten in 1991 geen sprake zal zijn. Op korte termijn zal alleen het verzamelen van demografische gegevens van doortrekkende zangvogels (project 2), waartoe de eerste aanzet al is gemaakt, verder worden uitgebouwd. De vinkebanen en ringgroepen die daarbij betrokken zijn, zullen hierover bericht ontvangen. Het lag in de bedoeling ringvergunningen inhoudelijk af te stemmen op deelname aan één of meer van de centraal gecoördineerde projecten. De nieuwe situatie maakt dit onmogelijk. Mede om de werkdruk op de Ringcentrale het komende jaar in de hand te kunnen houden zal men met de nieuwe ringvergunning uitsluitend ringwerk mogen verrichten overeenkomstig de gegevens op de enquêteformulieren.

De Ringcentrale hoopt een einde te hebben gemaakt aan de onzekerheid voor wat betreft de mogelijkheden voor ringwerk in het komende jaar door tussentijds gemaakte afspraken voor toekomstig ringwerk te handhaven en zullen beperkingen zoals deze voorkomen op de oude vergunningen over het algemeen blijven gehandhaafd.

Handboek voor vogels identificeren

Voor de Nederlandse editie zijn gegevens over waar soorten in België en Nederland zijn te verwachten, toegevoegd evenals 'nieuwe' kenmerken die in de tijdschriften 'Dutch Birding' en 'L'Imicola' werden gepubliceerd. De opzet van dit 'handboek' is verschillend van de volgorde die wij van de vogelgidsen kennen. Het boek vergelijkt 'moeilijke' vogelsoorten die door kleed, hou-

ding en gedrag erg veel op elkaar gelijken. Er wordt hierdoor niet op de tekst maar wel op het aantal behandelde vogelsoorten bezuinigd. Gemakkelijk te herkennen vogelsoorten als Ooievaar of Ekster zal men dus tevergeefs in dit boek zoeken. De gekleurde tekeningen ondersteunen de tekst en zijn wisselend van kwaliteit. Strandlopers, eenden en zangvogels zijn bijvoorbeeld zeer gedetailleerd weergegeven. De prentjes van piepers en leeuweriken zien er erg aantrekkelijk uit. Ook de jeugdleden van verschillende meeuwesoorten zijn in beeld gebracht. Eenden worden ook in eclipsbeeld afgebeeld. De gebruiker van dit boek zal wel een zekere basiskennis van vogels moeten hebben. Vergelijkingen als 'groter dan', 'donkerder dan', 'korter dan bij', met meer algemene vogelsoorten worden gelukkig weinig gehanteerd, want daar hebben wij in het veld veelal maar bijster weinig aan. Geluiden kunnen sommige moeilijk te onderscheiden vogelsoorten echter soms snel herkenbaar maken. Bij de afbeelding van een juveniele Gekraagde Roodstaart had ik ter vergelijking bijvoorbeeld graag een afbeelding van een juveniele Roodborst willen zien. De tekst van de vergelijking van de snippen is niet de sterkste. Het boek kan een goede steun zijn voor diegenen die zich nog vaak wat onzeker voelt bij waarnemingen van vogelsoorten (in bijvoorbeeld bepaalde kleden) die sterk op een ander soort gelijken. Er worden dan vaak typerende verschillen aangestipt die men in een vogelgids tevergeefs zal zoeken.

Alan Harris, Laurel Tucker & Keith Vinicombe: Vogelterminatie. Handboek voor het identificeren van vogels. 224 bladzijden, vele kleurenillustraties van Alan Harris & Laurel Tucker, tekst Keith Vinicombe. Bewerking en vertaling Arnold van den Berg (1991). Originele titel *The Macmillan field guide to bird identification*. Uitg. Thiemme, Baarn. Prijs f 59,50, Bfr. 1195.

De Duitse vertaling en bewerking van dit boek is gedaan door Peter H. Barthel & Christine Weber. Van dit boek is de tekst aangepast aan de Middeneuropese toestand. Hierdoor waren belangrijke aanvullingen en wijzigingen in de originele tekst noodzakelijk.

Alan Harris, Laurel Tucker & Keith Vinicombe: Vogelbestimmung für Fortgeschrittene. Ähnliche Arten auf einen Blick. Duitse vertaling van *The Macmillan field guide to bird identification*. Kosmos Naturführer. 224 bladzijden, 96 vierenkleuren met meer dan 900 vogelafbeeldingen (1991). ISBN 3-440-06226-0. Uitg. Franck-Kosmos Verlags-GMBH & Co., Stuttgart. Prijs DM 49,80.

Vogels in Vlaanderen

Dit boek geeft het tijdsbeeld aan van de vogelstand in Belgisch Vlaanderen en de evolutie die recentelijk hier aan voorafging.

Voor de meeste van de ruim 440 behandelde vogelsoorten laat dit boek hetzelfde zien als dit voor Nederland geldt. Misschien hebben de soorten op de hoge zandgronden, zoals Klaptekster, Tapuit, Duinpieper, het wat langer uit kunnen houden maar moesten toch uiteindelijk ook zwichten voor de grote veranderingen.

Als inleiding begint het boek met een overzichtelijke schets van de huidige landschappelijke verscheidenheid in Vlaanderen, die een ruimere

ecologische interpretatie van de status der soorten toelaat.

Gegevens afkomstig van ruim duizend waarnemers zijn door 75 auteurs verwerkt. De klemtoon van het boek ligt vooral op het voorkomen van de vogels in de jaren tachtig maar ook de vroegere situatie komt uitgebreid aan bod. De gegevens die zijn verwerkt, gaan ongeveer tot en met 1987. De laatste tien jaar zijn er meer vogelsoorten in Vlaanderen als broedvogel uitgestorven dan in de hele eeuw daarvoor (Ooievaar, Aalscholver, Kemphaan, Hop, Baardmannetje, Cirigors, Roodkopklauwier, Grauwe Kiekendief, Zwarte Stern, Kwartelkoning, Draaihals, Duinpieper). Per soort worden gegevens verstrekt over de soort als broedvogel, najaars- en voorjaarstrekker en overwinteraar. Behalve een pentekening van de vogel wordt de status vermeld, maar ook de ringresultaten, de langst gedragen ring en literatuur. Omdat Vlaanderen landschappelijk in velerlei opzichten aansluit aan het Nederlandse landschap, wijkt ook het voorkomen van de meeste soorten weinig af met die in Nederland. Maar des te meer is het voor de Nederlandse vogelliefhebbers van belang kennis te nemen hoe de vogelbevolking zich in ons buurland ontwikkelt.

Ook de in aantal afnemende soorten komen overeen met die in Nederland. Soms is de informatie over een bepaalde soort wat summier en zouden meer gegevens, die ongetwijfeld beschikbaar waren, in een iets uitgebreidere vorm kunnen zijn verstrekt.

Vlaamse Avifaunacommissie vzw.: Vogels in Vlaanderen. Voorkomen en verspreiding. 439 bladzijden, pentekeningen en pictogrammen, 180 tekeningen, 440 grafieken (1989). Uitg. I.M.P., Bornem. Prijs f 69,- (verzanding inbegrepen), Bfr. 995. De Vlaamse Avifaunacommissie (VLAVICO), Frank Baurstraat 49, B-9000 Gent, België bezit een rekeningnummer in Nederland: Nederlandse Middenstandsbank, Sluis, nummer 68-09.30.167.

Die Vögel Bielefelds

Wat in ons land slechts moeizaam van de grond komt, is in verschillende landen rondom ons al gemeengoed. Zo verschijnt daar de ene avifauna van het stedelijk milieu na de andere. Deze vogelatlas van het Westfaalse Bielefeld is een goede vertegenwoordiger van deze ontwikkeling. Naast hoofdstukken over de gevolgde methode, dataverwerking en dergelijke wordt ruime aandacht besteed aan de natuurlijke vegetatie, het plaatselijke klimaat, biotooptypen, natuurbescherming, vogelgemeenschappen en dergelijke. Opvallend is hier de opname van een plaatselijke Rode Lijst en een kritisch nawoord van de samenstellers. De meeste, schitterend uitgevoerde, kaarten (stippenkaarten) zijn in kleur zodat zij veel direct toegankelijke informatie bieden. Naast landschapsfoto's vallen de soortspecifieke foto's van de natuurfotograaf Rolf Siebrasse op door hun kwaliteit. Een lijst van niet-broedvogels en het hoofdstuk over de ornithologen van Bielefeld zijn eveneens bijzondere bijdragen. Internationaal bekende namen, zoals van Max Bartels (bekend van zijn ornithologisch werk in het voormalige Nederlands Indië), Karl Behrens, Klaus Conrads, Gerhard Tiedemann, Manfred Quelle,

Helmut Mensendiek en bijvoorbeeld Klaus Immelmann tonen aan hoe vruchtbaar de plaatselijke natuurwetenschappelijke vereniging op ornithologisch gebied is geweest.

De soorteninformatie is duidelijk en beknopt. Jammer is echter dat ook in dit werk niet veel aandacht is besteed aan de kolonisatieproblemen van vogels in stedelijk gebied. Anderzijds is duidelijk dat buiten Nederland kennelijk door natuurbeschermers een grotere erkenning is voor het stedelijke milieu als natuurwetenschappelijk studieobject. Een boek als het onderhavige over vogels uit stedelijk gebied van dicht bij de Nederlandse grens is daarom een aanrader voor diegenen onder ons die zich in de materie willen verdiepen. Dat ondanks het feit dat over de gevolgde onderzoeksmethode te discussiëren valt. Zo is een minimale inventarisatie van eenmaal per maand voor stedelijke milieu beslist te weinig. Extrapolatie van bevindingen is bovendien gevaarlijk. Op dit soort punten valt op het gebied van het inventariseren in het stedelijk landschap nog heel wat te ontdekken.

Laske, V., K. Nottmeyer-Linden & K. Conrads: Die Vögel Bielefelds. 366 Bladzijden met kaarten in kleur en zwart-wit, een losse kaart, foto's voornamelijk zwartwit, literaturopgave en een uitgebreid register (1991). Naturwissenschaftliche Verein für Bielefeld und Umgegend e.V., Naturkundemuseum, Kreuzstrasse 38, D-4800 Bielefeld, Ilex-Bücher Natur Band 2, ISBN 3-928232-01-0. Prijs DM 34,80.

De zee, de zee de Noordzee

In het midden van de jaren tachtig werd de Dienst Getijdewateren (DGW) opgericht. Deze dienst produceert te zamen met instituten en universiteiten talloze wetenschappelijke rapporten en nota's die voor buitenstaanders en niet-specialisten vaak niet of nauwelijks zijn te begrijpen. Het werd hoog tijd voor een boek dat alle facetten van de Noordzee presenteert op een wijze die voor iedereen begrijpelijk is.

Dit boek is dan ook gekomen. Het beschrijft de Noordzee door de eeuwen heen. De zee wordt bekeken zoals dagjesmensen aan het strand de zee bekijken: de golven, de branding, de getijden, stromingen en kleuren van het water. Ook de scheikundige samenstelling van het zoute water komt aan bod, evenals het zand en de slibdeeltjes. Natuurlijk worden organische en anorganische verontreinigingen hierbij niet vergeten. Vervolgens worden bronnen, paden en lotgevallen van stoffen in de Noordzee onder de loep genomen.

In de Noordzee leeft een geweldige verscheidenheid aan planten en dieren. Korte beschrijvingen van diverse soorten, ingedeeld naar milieutype, maken het leven in zee toegankelijk voor de lezer.

Oorzaken en gevolgen van natuurlijke en door de mens veroorzaakte veranderingen in het Noordzee-ecosysteem worden geanalyseerd. Ook de rol van het milieubeleid, met betrekking tot het zoutwaterbeheer worden geschetst.

Als laatste onderwerp wordt de Noordzee als zee zonder grenzen bekeken. Hierbij wordt het gebruik van de Noordzee belicht in al zijn functies: vuilnisvat, recreatie, scheepvaart, handel en vis-

serij, olie- en gaswinning.

Kortom een boek voor iedereen. Het vertelt het verhaal van de Noordzee: haar stoffen, haar planten en dieren, haar verleden en haar veranderingen. De relatie met de mens en de consequenties daarvan worden op een duidelijke manier uit de doeken gedaan. Het boek verschaft de feiten en de lezer kan zelf zijn conclusies trekken.

Remi Laane, Ruud Hisgen, Arno van Berge Henegouwen, Rob Leewis & Franciscus Colijn: De zee, de zee de Noordzee. 232 bladzijden, bijna 100 foto's waarvan vele in kleur (z.j.). Uitg. NV SDU v/h Staatsdrukkerij/Uitgeverij, postbus 20014, 2500 EA 's-Gravenhage. ISBN 90 12 06737 5. Prijs f 35,-.

Woordenwijzer Ecologie

Over de natuur en het milieu wordt dagelijks geschreven in de dagbladen. Maar ook andere media laten zich niet onbetuigd. De ene na de andere deskundige wordt geraadpleegd met als gevolg dat de vele artikelen bol staan van het jargon. Vaak zijn begrippen op verschillende manieren uitlegbaar. Jagers bedoelen dikwijls heel andere dingen dan natuurbeschermers. Ecologen zijn er in soorten. Ieder met hun eigen waaier van begrippen. Vogelhouders en vogelbeschermers gebruiken ook andere woorden en begrippen. Wie uit de wirwar van uitdrukkingen en jargon wil komen kan aan dit boek een goed houvast hebben. Mensen die hun veldervaringen op schrift moeten zetten, kunnen met behulp van dit boek meer variatie in de woordkeuze aanbrengen waardoor de teksten aan leesbaarheid kunnen winnen.

De auteur geeft naast een woord of begrip een korte bondige verklaring of verwijzing naar synoniemen. Ondanks de ruim 6.500 ingangen is het geheel overzichtelijk gebleven. De ingangen omvatten niet alleen natuur- en milieuzaken, maar juist vanuit de ecologische invalshoek zaken over landschappen, ethologie, biologie, geologie, chemie, enzovoorts. Een woordenwijzer waar zowel veldwerkers, natuurbeschermings- en milieudiensten, redacties en cursusleiders veel gemak van zullen ondervinden.

Maréchal, P.: Woordenwijzer Ecologie, Woorden, uitdrukkingen en jargon uit de brede wereld van natuurbeschermers, milieuoactivisten en wetenschappers, 320 bladzijden (1991). Reaal Ecoboek, Lisse. ISBN 90 5266 040 9 NUGI 825. Prijs f 39,90, Bfr.795-.

Uw tuin vol vlinders

De meest recent verworven kennis is verwerkt in een boekje dat door De Vlinderstichting is uitgegeven. Allereerst wordt ingegaan op de eisen die vlinders stellen aan hun leefmilieu. De verscheidenheid aan levensvormen komt naast de volledige gedaanteverwisseling aan bod. Dag- en nachtvlinders worden vergeleken, stand- en trekvlinders worden beschreven. Begrippen als waard- en nectarplanten worden uitgelegd.

In het tweede gedeelte wordt de vormgeving van de tuin behandeld. Om te voldoen aan de wensen van vlinders wordt aandacht geschonken aan variatie in hoog en laag en afwisseling in bloeitijden, licht en schaduw. Ook vliegruimte, luwte, warmte, gelegenheid tot overwinteren,

oriëntatiemogelijkheden, vocht- en voedselaanbod voor de rups en voor de vlinders komen aan bod. Het boek bevat een interessante nectarplantenlijst. Uiteraard ontbreken niet de tuinontwerpen. Het doel van dit boekje is uw tuin extra aantrekkelijk te maken voor vlinders. Zo'n tuin zal eveneens een aantrekkelijke tuin voor vogels blijken te zijn en dus kunnen vogelliefhebbers hier hun voordeel mee doen.

Liesbeth ten Hallers-van Hees & Tim Pavlicek-van Beek: Uw tuin vol vlinders. 60 bladzijden, ruim 40 foto's en tekeningen, waarvan het merendeel in kleur. Natuurvriendelijk tuinieren. (1990). Uitg. De Vlinderstichting, Wageningen. Prijs f 21,50 + f 3,50 verzendkosten. Verkrijgbaar door storting van f 25,- op postgirorekening ten name van De Vlinderstichting, postbus 506, 6700 AM Wageningen, onder vermelding van 'tuinboekje'. Nadere informatie 08370 - 24 224 of 11 220.

Het milieu: denkbeelden voor de 21ste eeuw

Welk milieubeleid moeten wij voeren om ook in de 21ste eeuw op duurzame wijze te leven? Deze vraag staat centraal in dit boek, dat door de Commissie Lange Termijn Milieubeleid is uitgebracht.

De Commissie Lange Termijn Milieubeleid is een commissie van de Centrale Raad voor de Milieuhygiëne; zij adviseert aan de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Na het eertse hoofdstuk over de commissie, haar taak en een stukje milieugeschiedenis, worden in door de commissie opgedragen studies eerst zes fundamentele vragen voor het lange-termijnmilieubeleid behandeld:

1. Hoe ziet het milieu er in de toekomstige samenleving uit?
2. Hoe moeten de milieuproblemen die zich op lange termijn voordoen worden beschreven?
3. Hoe moet de hoofddoelstelling zijn voor het lange-termijnmilieubeleid?
4. Welke instrumenten zijn voor het lange-termijnmilieubeleid van belang?
5. Hoe moet het lange-termijnbeleid worden gefinancierd?
6. Hoe dient de uitvoering en handhaving van het lange-termijnmilieubeleid te zijn?

Vervolgens komen de ontwikkelingen in verschillende sectoren en onderdelen van de samenleving ter sprake, omdat zij de ontwikkelingen in en de mogelijkheden van het milieubeleid op de lange termijn bepalen. De gekozen onderwerpen zijn de consumptiecultuur en milieu, de mondiale atmosferische milieuproblemen, de natuur, de landbouw, de industrie, de technologie, de energie, het verkeer en vervoer en de economie. Daarna belichten vier auteurs aspecten van het lange-termijnmilieubeleid in Europa en de Verenigde Staten en wordt er aandacht besteed aan internationaal onderzoek over mondiale milieuvraagstukken. Het boek wordt afgesloten met de visie van de Commissie Lange Termijn Milieubeleid op de (on)mogelijkheden van lange-termijnmilieubeleid en met aanbevelingen voor het beleid van heden.

Commissie Lange Termijn Milieubeleid, redactie: Het Milieu: denkbeelden voor de 21ste eeuw. 626 bladzij-

den, figuren, tabellen. Uitg. Kerckebosch bv., postbus 122, 3700 AC Zeist. Prijs f 49,50. ISBN 90-6720-091-3.

Woningbouw en milieu

De Stichting Milieubewustzijn heeft een eerste brochure uitgegeven over woningbouw en milieu. De stichting richt zich op de vraag hoe het bouwen meer milieuvriendelijk kan worden. Het bestuur hoopt dat de brochure een handleiding moge zijn voor ontwerpend en bouwend Nederland. Jammer dat in deze brochure het aanbrengen van speciale dakpannen ten behoeve van Gierzwaluwen niet is vermeld.

Nadere inlichtingen bij Stichting Milieubewustzijn, 's-Gravelandseweg 86 d, postbus 772, 1200 AT Hilversum, 035-235 908.

Invloed van vermessing en andere milieufactoren op vogelpopulaties.

Op verzoek van het project Ecologische Inpasbaarheid van Stoffen (PEIS) van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Maatschappelijk werk is door Pierre Maréchal met betrekking tot dit onderwerp een aanzet tot discussie en studie geschreven. Het bestaat uit drie hoofdelementen. Een algemene inleiding, een tabellarisch overzicht van de risico's en twee meer uitgewerkte voorbeelden (Fuut en Do-daars). De voorlopige indruk van de auteur is dat de vogels in de meeste gevallen meer last hebben van biotoopverlies, ontwatering, vermessing en verzuring dan van chemische verontreiniging. Het tabelgedeelte is van praktisch nut voor diegenen die snel inzicht willen hebben in de inmiddels bekend geworden problematiek rond de desbetreffende soort. De twee uitgewerkte soorten illustreren duidelijk wat er bij komt kijken als alle data in duidelijke korte tekstvorm moeten worden beschreven. Voor het beheer is dit echter van groot belang. Het roept tevens op tot nieuwe vragen. Immers als wij vanuit het oogpunt van milieukwaliteit de oppervlaktewateren zuiveren zal dit leiden tot de afname van bijvoorbeeld de Fuut. Alles bijeen veel informatie die vogelaars zich zouden moeten aantrekken.

Maréchal, P.L.Th.A.: Invloed van vermessing en andere milieufactoren op vogelpopulaties. Aanzet tot discussie en studie (1990). Project Ecologische en Economische Betekenis van Vogels. Stichting Mondiaal Alternatief, postbus 1187, 5602 BD Eindhoven. Verkrijgbaar voor zo lang de voorraad strekt door overmaking van f 3,50 (verzendkosten) op postgiro 5 543 774 ten name van de bovengenoemde stichting.

Giftige stoffen bedreigen Oostzee

Het aprilnummer van *Enviro* is geheel gewijd aan de toxische milieubelasting van de Oostzee. Het negentwintig bladzijden tellende themanummer is rijk geïllustreerd en bevat interessante informatie. Bijzonder aardig is de opname van een artikel over Sören Jensen. Deze onderzoeker ontdekte vijftientig jaar geleden dat de PCB's zich over het natuurlijke milieu verspreiden. Een aanrader!

Pierre Maréchal

Enviro, Magazine of Transboundary Pollution (11 april 1991). Special issue: 'Toxic organic compounds in the Baltic'. Swedish Environmental Protection Agency. Postal address: S-171 85 Solna, Zweden. Gratis.